

HVÍ FARA TÆR?

Og hvussu gongst teimum sum fara niður uttan útbúgving, og uttan at ætla sær nakra útbúgving?

Hitt Føroyska Studentafelagið í Keypmannahavn hevur givið út bókina hjá Mariu Andersen: »Føroyskar gentur í Keypmannahavn«

Øll tosa um veðrið, men tað er eingin sum ger nakað við tað. Sama kann sigast um tað faktum, at fjøld av konufólki hvørt eitt einasta ár rýmir av landinum, - og tað sum verri er: til tað óvissa. Maria Andersen hevur havt samrøður við 23 gentur, sum eru farnar til Danmarkar uttan útbúgving og heldur ikki hava í hyggju at útbúgva seg

Forvitnisligar eru tær samrøðurnar, sum Maria Andersen hevur í bók síni: »Føroyskar gentur í Keypmannahavn«. Og ikki minni forvitnisligar eru samrøðurnar, hon hevur hevur við arbeiðsgevarar og somuleiðis tær viðmerkingar hon eins og Rolf Guttesen hava til hesi viðurskipti.

Vit hava loytt okkum at tíkið nokur brot úr bókini:

»Hví fara tit niður — onga staðni hava tit tað so gott sum í Føroyum, hoyrir tú ofta eldri fólk siga. Henda hugsan, at tað føroyska samfelagið er lytaleyst, er vanlig. Tey eldru, sum eru so væl nogd við støðuna í Føroyum, gera sær tíværri sjáldan greitt, at var støðan so góð, sum sagt verður, so rýmdu tey ungu ikki.

Tá ið eg spurdi eina gentu, um hon treivst her niðri, ella hon ætlaði sær heimaftur, svaraði hon: »Ja, ja, eg ætli mær at bliva búgandi her niðri, tí at tað er einki at fara til Føroyar eftir, tí eg harvi altíð kett meg so illani. Har er onki fyri okkum«. Tað at keða seg »forferdilig illa« heima gongur aftur og aftur. Trettan av gentunum nevndu burt út, at hetta at keða seg var orsøkin til, at tær fóru. Tað er eitt állop á tað føroyska samfelagið, at so

nógvar gentur siga, at tær keða seg. Fleiri av gentunum brúka eisini sum grund, at tær »vilja vera seg sjálvar«, t. d. henda: »Fyri einum ári áðani, áðrenn omma doyði, vildi eg gjarna heimaftur, men nú er einki at fara heim til. Eg havi tonkt mær at bliva her niðri. Tað, sum er so deiligt her, er, at eingin kennir ein. Bara á gotuni her kenni eg onkran, men so skjótt eg komi niðan um hjørnið, so eri eg ókend. Tað var eisini tað, sum eg helt vera so gott, tá eg kom niður. Tað var so deiligt, at man kundi fara út á dansrestauratiónir og motta fleiri monnum, og sjálf verða ókend. Fólk gløða heldur ikki so nógv her sum í f. eks., har siga tey ofta: »Hví letur hon børnini ganga soleiðis ílatin. Man skuldi trúð, hon hevði ikki annað«.

Hetta ynski um at vera »seg sjálvar« kemur ofta fram í samrøðunum. Her er kanska ein djúpari orsøk til burturflytingina. Tú sleppur ikki at gera sum tú vilt, tí samfelagið tolererar ikki tað, sum tey ungu hava hug til, fylgjurnar verða ov álvarsamar, um tú stigur út um tey mörk, sum samfelagið hevur sett. Verri er sjálvandi hjá teimum gentum, sum tað á onkran

hátt hevur gingist illa, antin tær eru komnar fyri barn, ella tær hava gingið á skeið og ikki staðið royndina: »Ja, eg dumpaði, tá ið eg gekk á skeið og tók mær tað óðiliga nær, so eg visti ikki, hvat eg skuldi gera uttan at fara niður. Hvorjar kenslur ein genta kann hava, sum kemur fyri barn uttan at vera gift, sest í einum av samrøðunum.

Tað, at samfelagið er so intolerant, sum her verður vist, er sjálvandi ikki nakað, sum eyðkennir Føroyar. Hetta — og somuleiðis tað at fólk flyta burtur — er vanligt í øll um smáum samfeløgum. Munurin er, at vit droyma um, at okkara samfelag skal vera eitt samfelag, haðani fólk ikki rýma, men har øll kunnu trivast. Tí kunnu vit ikki bara lata standa til. Vit kunnu ikki bara tosa um, at gentur fara avstað í hópatali og fáa sær danskan mann, eins og vit eisini ósa okkum um innbrot, herværk og ungdomskriminalitet, vit mugu heldur spyrja okkum, um ikki okkurt man vera skeið við okkara samfelag. Vit mugu royna at avgera, hvat tað er, sum ger tað føroyska samfelagið so intolerant, og hvat tað er, sum skapar ta trongskygnu moraluppfatanina í Føroyum. Tað er her heilt klárt, at sektirnar í Føroyum, eisini Heimamissiónin, hava eina ov stóra ávirkan á samfelagsnormin, so skal nokur vón vera um eina broyting til tað betra, má tann ávirkan, ið sektirnar hava, minkast.

Ein genta sigur í einari samrøðu: »Eg kundi ikki fáa nakað órdiligt arbeiði í Føroyum, og eg haldi heldur ikki, tað er nokur framtíð fyri eina unga gentu. Um man vil nakað, má man burtur úr Føroyum«. Framtíðarvónirnar eru heldur ikki serliga

Munnu útlendingar vera meiri »galantir« enn føroyingar?

góðar fyri eina gentu í Føroyum. At vita sær, at ein skal giftast við einum sjómanni, sum noyðist at vera burtur meginpartin av árinum, og so vera eftir einsamøll við børnunum uttan nakra vón um normalt familjulív, sum tey flestu menniskju stremba ímóti, er helst eisini ein av orsøkunum til, at so nógvar gentur rýma.

Hvat fyri arbeiði?

Næstan allar føroyskar gentur, sum koma niður uttan útbúgving, fáa sær arbeiði á hotellum — summar tó eftir fyrst at hava gingið á háskúla. Ein kann spyrja seg sjálvan, hví tær ikki heldur velja fabriksarbeiði, ið er nógv betur lønt. Eg haldi, at hetta í fyrsta lagi kemst av, at hotellini tryggja gentunum bústað og mat, og í øðrum lagi av, at genturnar á hotellunum fáa eitt arbeiði, tær kennast við og fola seg tryggar í.

Hvat slag av arbeiði gera genturnar? Ja, tær allarflestu fáa eitt arbeiði, har teirra uppgáva er at varta upp. Arbeiðið sum stovugenta ella pleyriska er nakað tað sama. Pleyriskan reiðir upp, ruddar, ber matin inn og ger reint, og tað er eisini tað, stovugentan ger. Bæði vaskarigentan og koksgentan hava eisini uppvartandi funktiónir. Í Føroyum varta genturnar upp fyri mannfólkinum, og her niðri varta tær upp fyri fólki, sum hevur betri ráð. Umleið helvtin av teimum 23 gentunum kom á hotell, oftast á missiónshotell.

Málið

Mangir danskarar vita ikki, at føroyskt er eitt fremmant mál, teir halda tað vera eina

danska dialekt og skilja tí ikki, at føroyingar bæði hava stríð við at skilja og við at málbera seg. Arbeiðsgevararnir ótolnast ofta, tí genturnar misfata tað, tær verða bidnar um. Mangan, tá genturnar skulu greiða frá onkrum, standa tær fastar, fjáltur kemur á tær, og annaðhvørt fella tær í fátt og lata púra aftur fyri kontakt, ella verða tær illar. Tað er tí, mangir danskarar siga: »Færingar er altíð sa hidsige«.

Arbeiðsgevarin ábyrgd?

Kennir arbeiðsgevarin nakra ábyrgd av hesum gentum? Tað framgongur av arbeiðsgevarasamrøðunum, at teir ikki kunnu átaka sær nakra ábyrgd av gentunum. Kanna teir korini hjá gentunum, áðrenn teir taka tær í arbeiði? Teir halda ikki, at tað er teirra skylda. Hetta haldi eg vera løgdi, serliga tá hugsað verður um, at genturnar eru heilt niður til 15 ára gamlar, tá ið tær koma niður. Tær koma úr einum fremmandum landi og einum nógv minni samfelag. Ein skuldi trúð, at missionsfólkini og eigarin av klinikkini hovdu gjørt sær greitt, at tá tey geva seg út fyri at vera kristin, so hava foreldrin, sum vanliga eisini eru trúgvandi, álit á, at tey, sum hava dótur teirra á arbeiði, eisini ansa eftir teimum. Nógvar foreldur kenna ikki serliga nógv til viðurskiptini her niðri og hava tí ikki møguleikar fyri at skilja, at tað er at kalla ógjørligt hjá arbeiðsgevaranum at ansa eftir dotrum teirra.

Kunnu hesir arbeiðsgevarar ansa eftir og hjálpa gentunum? Hvat gera teir fyri tær. Tað er best at svara upp á tann seinna spurningin fyrst.

„Færingar er altíð saa hidsige, de har en